

Om de enkelte bunadene

1. Akershus

Askerbunaden ble presentert i 1962 etter flere års arbeid med å utvikle drakten. Den bygger på eldre draktskikk fra området, men er ikke en nøyaktig rekonstruksjon. Mannsbunaden har blant annet utgangspunkt i beskrivelser av draktskikkene for bøndene i Asker fra begynnelsen av 1800-tallet. For kvinner finnes det både en festbunad og en enklere sommerbunad. Når Kronprinsfamilien hilser barnetoget på Skaugum på 17. mai, bærer familiemedlemmene tradisjonelt Askerbunader. Kronprinsesse Mette-Marit har variert bunadbruken ved denne anledningen og har stått på trappen i både Rogalandsbunad, Vest-Agderbunad og Hardangerbunad i tillegg til festvarianten av Askerbunaden.

2. Rogaland

Bunadene som i dag er kjent som kvinnebunader fra Rogaland tar utgangspunkt i gammelt draktmateriale fra regionen uten å være nøyaktige kopier av folkedrakter fra ett ensartet område. Kronprinsesse Mette-Marit fikk sin Rogalandsbunad i konfirmasjonsgave og har brukt den ved svært mange ulike anledninger. Kronprinsessens bunad har broderi med mønster fra Jelsa, men det finnes også en rekke andre lokale broderivarianter.

3. Vest-Agder

Kronprinsesse Mette-Marit har to bunader fra hjemfylket: En Vest-Agder-bunad og en rekonstruert Vest-Agder-bunad fra 1810. Vest-Agder-bunaden er skapt med utgangspunkt i lokal draktskikk fra tiden mellom 1830 og 1870, og arbeidet med å utvikle denne kvinnebunaden fortsetter fremdeles. Kronprinsessens bunad har både plissert stakk og stripete stakk som kan varieres etter ønske. Den rekonstruerte Vest-Agder-bunaden tar utgangspunkt i en brudedrakt fra Mandal fra 1810. Hodeplagget som hører til kalles «vase».

4. Setesdal

I Setesdal levde den tradisjonelle folkedraktskikken så lenge at den har hatt en ubrutt overgang til dagens bunad. Kvinnebunaden er preget av en av de eldste draktskikkene i Norge, med røtter tilbake til middelalderen. Stakkene ble laget i par, slik at kvinnene hadde en hvit søndagsstakk som de satte en svart kirkestakk utenpå når de skulle til messe. Til hverdags ble det brukt hvit hverdagsstakk, med en svart hverdagsstakk utenpå når man for eksempel skulle et ærend til naboen. *«Det er jo ganske rart å tenke på at det var den hvite stakken som var mest hverdagslig, for den måtte jo bli skitten så fort! Setesdalsbunadene er så vakre med alle de fargerike broderiene. Prinsesse Märtha Louise har en slik bunad, for hun danset jo tidligere på Folkemuseet.»* H.M. Dronning Sonja

5. Barnebunader

Det finnes en rekke barnebunader i Kongefamiliens eie. Disse små plaggene er ofte forenklede versjoner av voksenbunadene. Tidligere var barneplagg ofte nøyaktige kopier av de voksnes, i redusert målestokk. De første egne barnebunadene kom på begynnelsen av 1900-tallet. Noen av Kongefamiliens barnebunader er fremdeles i bruk, andre har eieren vokst fra. Dette kan jo virke som et paradoks – for mange er bunad et symbol på det som skal vare livet ut. Setesdalsbunadene var i bruk av Kronprins Haakon og Prinsesse Märtha Louise da de danset folkedans. Vest-Agderbunadene har Prinsesse Ingrid Alexandra båret. Hun har også vokst fra Hardangerbunaden sin. Jærdrakten og guttedrakten fra Hardanger tilhører Prins Sverre Magnus.

6. Namdalsbunad

Namdalsbunaden ble skapt på midten av 1950-tallet. Den bygger på bevart draktmateriale fra ulike steder i Namdalen, men er ikke en nøyaktig kopi av de gamle plaggene. Dronning Sonja fikk sin Namdalsbunad i gave fra Nord-Trøndelag fylke i forbindelse med det daværende kronprinsparets rundreise i Nord-Trøndelag i 1987. Hun brukte den første gang ved Ranem Kirkes 800-årsjubileum i Overhalla.

7. Telemark

Rødtrøyebunaden fra Øst-Telemark kalles også for Heddalsbunad. Bunaden viderefører elementer fra den tradisjonelle draktskikken. Det finnes mange varianter av denne bunaden i bruk i dag. Prinsesse Märtha Louise fikk sin Øst-Telemarksbunad til konfirmasjonen. Den har tidligere tilhørt Kronprinsesse Märtha. Prinsessen forteller: *«Da de tok den fram, var det en stor flenge gjennom hele forstykket på skjørtet. Den ble nennsomt reparert [...] Det ble gjort en veldig fin jobb, så det synes nesten ikke i det hele tatt.»* Dronningen har sagt følgende om sin variant: *«Rødtrøyebunaden fra Øst-Telemark er liksom mest min bunad. Den fikk jeg av min mor i forbindelse med bryllupet vårt. Familien min kommer fra Telemark og da synes jeg det var naturlig for meg å velge denne bunaden.»*

8. Hordaland

Hardanger er ett av områdene i Norge som har hatt sterke folkedrakttradisjoner. På slutten av 1800-tallet ble høytidsklærne herfra løftet frem som nasjonalt symbol. I 1893, da Prinsesse Maud var på Norgescruise med sin mor, Prinsesse Alexandra av Wales og sin søster Prinsesse Victoria, lot hun seg avbilde i lånt Hardangerbunad av fotograf Karl Nyblin i Bergen. Kronprinsesse Mette-Marit fikk sin Hardangerbunad i bryllupsgave fra Hardangerrådet i 2001. Hardangerrådet ga også Prinsesse Ingrid Alexandra en Hardangerbunad i dåps gave i 2004. Prinsesse Astrid fikk sin bunad av Bondeungdomslaget. Den har korsstingsbroderi istedenfor perlebroderi på bringeduken.

Fanabunaden tilhører Kronprins Haakon. Mannsbunaden fra Fana har endret seg gjennom flere perioder fra år 1900 og fremover. Det finnes flere utgaver av denne bunaden i bruk i dag, med ulik nærhet til folkedraktskikken.

9. Samiske drakter (se egen tekst)

10. Oppland

I Gudbrandsdalen finnes flere bunader som er overført i ubrutt tradisjon fra folkedraktskikken. Den mest kjente av disse er Rondastakken med ruteliv. Dronning Sonja fikk sin Rondastakk som gave fra alle kommunene i Oppland til 50-årsdagen i 1987. Den er sydd på Husfliden på Lillehammer. Dronningen har båret Rondastakken ved mange anledninger og har til og med brukt den som skiantrekk under det såkalte «Kjerringsleppet» under OL på Lillehammer i 1994. Da satte en gjeng med stakkeledte damer utfor bakken i pausen under storslalåmrennet på Hafjell.

11. Buskerud

I Buskerud finner vi to av de norske dalførene hvor folkedraktskikken holdt seg lengst; Numedal og Hallingdal. I Øvre Hallingdal har en særpreget og mangfoldig draktskikk holdt seg helt opp til vår tid. Hulda Garborg omtaler Hallingstakken som særdeles vakker og anbefaler den til bruk også utenfor Hallingdal. Den ble ikke et nasjonalt ikon på samme måte som Hardangerbunaden, selv om den ble brukt over store deler av landet. Av medlemmene i Kongefamilien, er det bare Prinsesse Astrid, fru Ferner som har en Hallingstakk. Sølvvet som hører til stakken er gaver fra Kongefamilien.

12. Møre og Romsdal

Prinsesse Märtha Louise har to bunader fra Møre og Romsdal: Sunnmørsbunad og Nordmørsbunad. Sunnmørsbunaden («Märtha-bunaden») er en kopi av bunaden Kronprinsesse Märtha fikk i bryllupsgave av Sunnmørsungdommen i 1929. Den gikk tapt da Skaugum brant i 1929. Det finnes flere ulike kvinnebunader fra Sunnmøre. De har utgangspunkt i gamle klesplagg, men ingen av dem er rene kopier av den tradisjonelle draktskikken. Nordmørsbunaden ble lansert tidlig på 1900-tallet og har blitt omarbeidet flere ganger, slik at plaggene som hører til bunaden i dag er en nøyaktig rekonstruksjon av gamle plagg fra området.